

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

Wybrane aspekty współdziałania Policji i Żandarmerii Wojskowej w HNS

płk dr Piotr Płonka

Komendant
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej
w Mińsku Mazowieckim

gen. dyw. rez. dr Krzysztof Załęski

profesor wizytujący
Wyższej Szkoły Oficerskiej
Sił Powietrznych w Dęblinie

podinsp. Leszek Dyduch

starszy wykładowca
Zakładu Służby Prewencyjnej CSP

„Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego ...”. (Art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego sporządzonego w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r., Dz. U. z 2000 r. Nr 87, poz. 970).

Przyjęcie Polski do struktur Paktu Północnoatlantyckiego (NATO) w dniu 12 marca 1999 r. spowodowało automatyczne nabycie przez nasz kraj nie tylko szeregu uprawnień, ale również wielu obowiązków, w tym obowiązków i zadań wynikających z współuczestnictwa w zapewnieniu funkcjonowania i rozbudowy systemu bezpieczeństwa międzynarodowego opartego na współpracy obronnej. Zarówno w kategoriach przywilejów, jak i obowiązków należy traktować udział w narodowym systemie „wsparcia przez państwo-gospodarza” (zwanego dalej HNS – z j. ang. *Host Nation Support*). Daje to również możliwość korzystania ze wsparcia innych członków NATO w sytuacjach pobytu naszych wojsk na ich terytorium, ale rodzi też szereg zadań dla Polski, gdy wojska NATO przebywają na jej terytorium.

Praktyczna oraz formalna strona przedsięwzięć HNS wykazuje, że system ten jest związany z bezpieczeństwem narodowym Rzeczypospolitej Polskiej. Stanowi on integralną część systemu obronnego naszego państwa (podsystemu kierowania obronnością, podsystemu militarnego oraz podsystemu pozamilitarnego). Tym samym dotyczy praktycznie wszystkich instytucji i organów wchodzących w skład systemu obronnego, w tym szczególnie Sił Zbrojnych RP, Policji, Straży Granicznej i innych organów i instytucji aparatu władzy i administracji publicznej oraz przedsiębiorców w zakresie wynikającym z właściwych ustaw, umów i porozumień¹.

HNS jest definiowany jako cywilna i wojskowa pomoc udzielana przez państwo-gospodarza w czasie pokoju, kryzysu i w czasie wojny sojuszniczym siłom zbrojnym i organizacjom, które są rozmieszczane, wykonują zadania lub przemieszczają się przez terytorium państwa-gospodarza².

Określenie „państwo-gospodarz” (państwo przyjmujące) – oznacza Umawiającą się Stronę, na której terytorium przebywają sojusznicze siły zbrojne lub ich personel cywilny, niezależnie od tego, czy tam stacjonują, czy też przejeżdżają przez nie tranzytem³.

Podobnie określenie „państwo wysyłające” – oznacza Umawiającą się Stronę (państwo lub organizację międzynarodową), do której należą siły zbrojne kierowane (przebywające) na terytorium państwa związanego porozumieniami zawartymi w NATO⁴.

W Polsce, z uwagi na przedmiot i charakter zadań, całokształt przedsięwzięć wynikających z obowiązków naszego kraju jako państwa-gospodarza lub jako państwa wysyłającego koordynuje Minister Obrony Narodowej⁵ przy pomocy Centralnego Punktu Kontaktowego HNS, który współpracuje ze swoimi odpowiednikami w dowództwach NATO i siłach zbrojnych państw Sojuszu oraz z centralnymi punktami kontaktowymi HNS innych współpracujących państw. Funkcję Centralnego Punktu Kontaktowego HNS pełni Szef Zarządu Planowania Logistyki (P4) MON (do 2008 r. Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej ds. HNS⁶)⁷.

WSPÓŁDZIAŁANIE POLICJI I ŻW

Funkcjonowanie narodowego systemu HNS w naszym kraju należy rozpatrywać w dwóch aspektach wynikających z faktu, czy nasz kraj występuje:

- 1) jako państwo-gospodarz dla wojsk Sojuszu,
- 2) czy jako państwo wysyłające – odbiorca świadczeń realizowanych w ramach HNS przez określone państwa Sojuszu, na terytorium których są wysyłane nasze wojska⁸.

Już na etapie przygotowań do członkostwa w NATO Polska podjęła realizację Celów Sił Zbrojnych NATO (edycja 1998), w tym celu „TG 4123” obejmującego wsparcie sił Sojuszu przez państwo-gospodarza⁹. Realizacja wymienionego celu HNS przebiegała dwuetapowo, pozwalając stopniowo osiągnąć pełną gotowość wypełniania zadań w tym zakresie. W ramach pierwszego etapu, obejmującego okres do uzyskania członkostwa w NATO, wykonano zobowiązania artykułu 5 Traktatu Północnoatlantyckiego, obejmujące osiągnięcie gotowości zapewnienia wsparcia przez państwo gospodarza w zakresie przyjęcia sił wzmocnienia NATO. W drugim etapie (do 2000 r.) przygotowano centralną bazę danych na potrzeby HNS, tworząc aktualizowany na bieżąco Katalog Możliwości HNS¹⁰.

W ramach narodowego systemu HNS – z uwagi na występujące różnice – wyodrębniamy zadania na czas pokoju, kryzysu i wojny. Konieczność zapewnienia gotowości do ich realizacji nakłada na nasz kraj obowiązek uczestnictwa we wspólnych ćwiczeniach z siłami zbrojnymi pozostałych krajów członkowskich, na wypadek wspólnej obrony oraz wspólnego prowadzenia operacji kryzysowych. Między innymi z tego względu przedsięwzięcia związane z realizacją zadań HNS zostały włączone do zadań obronnych RP, tym samym dotyczą w sposób bezpośredni lub pośredni wszystkich jego struktur, organów i instytucji oraz przedsiębiorstw. Ich realizacja w czasie pokoju – koordynowana przez Siły Zbrojne RP – opiera się na zawartych umowach, porozumieniach, obejmując zabezpieczenia prowadzonych ćwiczeń na terytorium RP lub przemieszczania sił sojuszniczych. Natomiast w czasie kryzysu lub wojny przedsięwzięcia te będą ściśle związane z realizacją zadań planów operacyjnych Sił Zbrojnych RP oraz podmiotów pozamilitarnego systemu obronnego państwa¹¹.

Podstawę do udzielenia pomocy w ramach HNS stanowią porozumienia zawarte pomiędzy stosownymi władzami państwa-gospodarza i państw wysyłających oraz/lub dowódcami NATO¹². W rezultacie zawartych uzgodnień ogólne koszty operacji lub ćwiczeń są znacznie obniżone poprzez stosowanie koncepcji wsparcia sił sojuszniczych przez państwo przyjmujące. Nie zmienia to jednak faktu, że odpowiedzialność za zabezpieczenie i pobyt swoich sił kierowanych do wykonania zadań w ramach operacji i ćwiczeń sojuszniczych ponosi każde z państw wysyłających. Ponadto państwo takie (lub dowództwo NATO) podejmuje i realizuje finansowe zobowiązania na rzecz państwa-gospodarza¹³.

W tej sytuacji wsparcie udzielane przez państwo przyjmujące stanowi uzupełnienie niezbędnego potencjału wydzielonego przez państwo wysyłające (nieodzownego podczas każdej operacji), będąc skorelowane z zasobami i możliwościami własnymi jako państwa-gospodarza¹⁴.

Zadania i zobowiązania przyjęte do realizacji przez państwo-gospodarza na rzecz sił zbrojnych państw wysyłających i dowództw NATO określone są w Porozumieniu Technicznym oraz Wspólnych Porozumieniach Wdrożeniowych, i dotyczą w szczególności:

- **zapewnienia sojuszniczym siłom zbrojnym bezpieczeństwa oraz ochrony przed działalnością dywersyjno-sabotażową;**

- udostępniania rejonów i infrastruktury dla potrzeb ześrodkowania i zakwaterowania wojsk oraz składów do magazynowania ich uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zapasów środków bojowych, materiałowych i wyposażenia;
- realizacji funkcji transportowych, w tym: zapewnienia możliwości wykorzystania sieci transportowej państwa-gospodarza, wydzielonej do przyjęcia sił i środków państwa wysyłającego, **udzielenia pomocy w zakresie organizacji przemieszczania z punktów przyjęcia do rejonów wykonywania zadań, umożliwienia realizacji zaopatrywania uzupełniającego przez lądowe i morskie przejścia graniczne oraz w portach lotniczych i na lotniskach;**
- wsparcia przybyłych wojsk w sprzęt, środki materiałowe i usługi w zakresie zakwaterowania;
- udzielania pomocy siłom sojuszniczym w wykonywaniu prac konserwacyjnych i remontowych;
- zapewnieniu dostępności środków spożywczych, wody, energii elektrycznej, materiałów pędnych i smarów;
- zapewnienia pomocy medycznej;
- udzielenia pomocy w zatrudnieniu pracowników cywilnych do wsparcia funkcjonowania tworzonych baz, obsługi sprzętu oraz ochrony przeciwpożarowej;
- udostępnienia systemów informatycznych i systemów łączności;
- udzielania wsparcia inżynierskiego;
- **udostępniania informacji o wymaganiach wynikających z obowiązującego prawa, dotyczących spraw porządkowych, ochrony środowiska itp.;**
- gromadzenia oraz aktualizacji informacji ogólnych i danych o narodowych zasobach obronnych możliwych do wykorzystania w ramach udzielanego wsparcia;
- **zapewnienia obsługi prasowej, pomocy prawnej i innych form wsparcia sił sojuszniczych**¹⁵.

Realizację tych zadań zapewnia odpowiednia struktura funkcjonalna systemu narodowego HNS.

Najwyższy poziom tej struktury – szczebel państwa – Centralny Punkt Kontaktowy zorganizowany w Zarządzie Planowania Logistyki (P4) MON, zgodnie z zasadami określonymi w „Doktrynie wsparcia przez państwo-gospodarza DD/4.5”, na bieżąco współpracuje ze swoimi odpowiednikami w państwach NATO oraz w dowództwach strategicznych i regionalnych tej organizacji. Jednocześnie współdziała z Punktami Kontaktowymi HNS zorganizowanymi w jednostkach organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej oraz przez niego nadzorowanych, także z Punktami Kontaktowymi HNS ministerstw i administracji rządowej państwa, na bieżąco koordynując ich działalność w przedmiotowym zakresie. W poszczególnych ministerstwach kierownikami PK HNS są pełnomocnicy odpowiednich ministrów ds. HNS, którzy koordynują realizację zadań w organach i jednostkach organizacyjnych podległych poszczególnym ministrom lub przez nich nadzorowanych¹⁶.

Realizacja zadań HNS przez określone organy i instytucje systemu odbywa się w oparciu o ich kompetencje i właściwości oraz wskazanie ich zakresów zadaniowych na następujących poziomach funkcjonalnych:

- a) politycznym – dotyczącym uprawnionych organów państwa (Rady Ministrów, Ministerstwa Obrony Narodowej), które w ramach swoich kompetencji współuczestniczą w tworzeniu atmosfery wzajemnego zaufania i współpracy, prawnych warunków do realizacji zobowiązań międzynarodowych przyjmowanych przez RP oraz kierując realizacją

wynikających z nich zadań; koordynującą rolę w tym zakresie pełni Minister Obrony Narodowej poprzez podległe mu – wyznaczone w tym celu specjalistyczne komórki organizacyjne;

- b) planistycznym – obejmującym elementy podsystemu militarnego oraz pozamilitarnego w systemie obronnym RP; w podsystemie militarnym koordynatorem całokształtu działań podejmowanych na tym poziomie jest Szef Zarządu Planowania Logistyki (P4) MON; podstawowe zadania do realizacji to planowanie w ramach HNS przedsięwzięć państwa-gospodarza oraz państwa wysyłającego wojska własne, opracowywanie analiz i propozycji organizacji oraz funkcjonowania HNS w Polsce; w podsystemie pozamilitarnym zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza uwzględnia planowanie operacyjne oraz programowanie obronne¹⁷;
- c) wykonawczym – skupiającym wytypowane jednostki Sił Zbrojnych RP poziomu taktycznego, wyznaczone do realizacji zadań HNS, terenowe organy administracji wojskowej, organy administracji publicznej oraz inne niezbędne pozamilitarne ogniwa obronne; koordynatorem całokształtu przedsięwzięć na tym poziomie są właściwe komórki organizacyjne Sił Zbrojnych RP realizujące zadania HNS; do zasadniczych zadań na tym poziomie zalicza się: prowadzenie baz danych o zasobach przewidywanych do użycia w trakcie realizacji zadań HNS, udział w szczegółowym planowaniu zabezpieczenia operacji (ćwiczeń), praktyczna realizacja zadań HNS na rzecz wojsk sojusznicznych, wynikających z zawartych porozumień i przygotowanych planów¹⁸.

Pierwszym czynnikiem, który daje początek działaniom w zakresie realizacji HNS, jest wniosek o zapewnienie HNS skierowany od dowódcy NATO do Centralnego Punktu Kontaktowego (CPK) HNS. Następnie CPK HNS dokonuje analizy zawartych we wniosku potrzeb i przedstawia jej wyniki Ministrowi Obrony Narodowej wraz z propozycją udzielenia stosownej odpowiedzi. Jeżeli odpowiedź ta zawiera decyzję o udzieleniu wsparcia, to powinna również zawierać informację o ogólnych możliwościach w zakresie udzielenia tego wsparcia. Kolejnym krokiem w tej procedurze jest rozpoczęcie negocjacji w sprawie zawarcia Porozumienia Ogólnego, których efektem jest opracowanie przez CPK HNS, wspólnie z dowództwem NATO, projektu tego Porozumienia. Projekt taki poddawany jest – zgodnie z procedurami przewidzianymi dla zawierania umów międzynarodowych – procesowi opiniowania, uzgadniania i negocjowania (w tym z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych). Pozytywny wynik powyższego procesu daje podstawę do podpisania Porozumienia Ogólnego, a po jego podpisaniu przez osobę upoważnioną przez Radę Ministrów RP rozpoczyna się proces planistyczny i realizacyjny przez właściwe organy i instytucje w ramach struktury i funkcjonowania HNS¹⁹.

Do grona instytucji realizujących zadania HNS należą również Policja i Żandarmeria Wojskowa (w skrócie ŻW).

Zakres realizacji zadań HNS przez ŻW jest ściśle uzależniony od wymaganego poziomu świadczeń HNS, a ten z kolei jest uwarunkowany rodzajem i skalą operacji państw wysyłających sojusznice siły wzmocnienia.

Podstawy do określenia zasad i sposobów realizacji zadań przez ŻW w ramach ogólnokrajowego systemu HNS stanowią:

- istota i zasady polityki HNS państwa-gospodarza i państw wysyłających;
- zadania wynikające z dokumentów decyzyjno-organizacyjnych Rady Ministrów RP i Ministerstwa Obrony Narodowej;

- ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.).

Efektom działalności ŻW w systemie HNS jest wykonywanie określonych zadań we współdziałaniu z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarze państwa. Do głównych zadań w tym zakresie należy:

- zapewnienie wsparcia wojskom sojusznicznym na terenie RP w ramach systemu HNS;
- zabezpieczenie prewencyjne i dochodzeniowo-śledcze w rejonie rozwinięcia i na drogach przemieszczania;
- zapewnienie swobody manewru;
- współdziałanie z właściwymi jednostkami Policji Wojskowej (Military Police; MP) wojsk sojusznicznych;
- koordynacja działalności z lokalnymi organami administracji państwowej i samorządowej (w obszarze działań sił sojuszu lub koalicji w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego);
- udział w zabezpieczeniu operacyjno-rozpoznawczym w rejonach wydzielanej infrastruktury²⁰.

Udział ŻW w realizacji zadań HNS jest zróżnicowany w zależności od przyjętych ustaleń prawno-organizacyjnych, a także poziomu świadczeń. W okresie realizacji zadań w ramach niskiego poziomu świadczeń (okres pokoju, ćwiczenia), czas i przygotowanie sił nie będą determinantami możliwości planowania i realizacji wsparcia. Natomiast w przypadku konieczności zapewnienia wysokiego poziomu świadczeń (okres kryzysu) będą wymagane decyzje na podstawie wcześniej wypracowanych i przyjętych prawno-organizacyjnych regulacji na okres zewnętrznego zagrożenia państwa.

W celu realizacji zadań HNS w Komendzie Głównej ŻW powołano następujące elementy funkcjonalne:

- Pełnomocnika Komendanta Głównego ŻW ds. HNS;
- Główny Punkt Kontaktowy HNS KG ŻW;
- Nietatowy Zespół ds. HNS KG ŻW.

W zakresie uregulowań problematyki HNS dotyczącej kompetencji ŻW organem wiodącym jest Komendant Główny ŻW oraz wyznaczony przez Komendanta Głównego Pełnomocnik ds. HNS wraz z Zespołem HNS ŻW, którego szef pełni jednocześnie funkcję Głównego Punktu Kontaktowego HNS Żandarmerii Wojskowej.

Kompetencje Komendy Głównej ŻW obejmują w tym zakresie:

- a) inicjowanie działań zmierzających do ustanawiania i wdrażania rozwiązań organizacyjno-prawnych niezbędnych do właściwego wykonywania przez ŻW obowiązków państwa-gospodarza;
- b) zapewnienie zgodności umów bilateralnych ze zdolnościami ŻW w zakresie HNS;
- c) opracowanie i utrzymanie w aktualności bazy danych HNS KG ŻW;
- d) planowanie oraz koordynowanie wykorzystania potencjału ŻW na rzecz wojsk kierowanych do i z Polski lub przegrupowujących się przez Polskę;
- e) sprawowanie nadzoru merytorycznego nad realizacją zadań ŻW bezpośrednio i pośrednio związanych z HNS;
- f) zapewnienie niezbędnej pomocy przedstawicielom państw wysyłających i dowódcom NATO podczas negocjacji, a także w trakcie opracowywania stosownych porozumień dotyczących HNS w ramach realizacji zadań przez ŻW;
- g) zapewnienie właściwej współpracy i koordynacji działań pomiędzy ŻW i służbami MSW²¹.

WSPÓLDZIAŁANIE POLICJI I ŻW

Umożliwia to sprawny przebieg planowania i realizacji zadań ŻW w ramach narodowego systemu HNS, co zapewnia optymalne wykorzystanie sił i środków ŻW.

Pozostali szefowie wiodących pionów funkcjonalnych ŻW oraz komendanci terenowych i specjalistycznych jednostek organizacyjnych ŻW, zgodnie z posiadanymi kompetencjami, współuczestniczą w organizacji i realizacji przedsięwzięć wynikających z obowiązków państwa-gospodarza zgłoszonych przez Szefa Zarządu Planowania Logistyki (P4) MON, w ramach prac nieetatowego Zespołu ds. HNS KG ŻW.

Działalność zespołu do spraw HNS KG ŻW skupiona jest na:

- a) zasilaniu Centralnej Bazy Danych HNS;
- b) sporządzaniu planów działania sił ŻW realizujących zadania w ramach HNS;
- c) współpracy z organami wojskowymi i cywilnymi w przypadkach przewidzianych w uzgodnionym i przyjętym wykazie wymagań.

Obowiązki ŻW wynikające z przyjętych dokumentów normatywnych (narodowych i międzynarodowych) oraz zobowiązań sojuszniczych i koalicyjnych w stosunku do państwa wysyłającego obejmują:

- a) kompetencje Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w odniesieniu do negocjacji i zawarcia porozumień Memorandum of Understanding z dowódcą NATO;
- b) doradztwo państwom wysyłającym oraz właściwemu dowódcy NATO w zakresie swoich kompetencji;
- c) powiadamianie Szefa Zarządu Planowania Logistyki P4 MON o zaistniałych istotnych zmianach w możliwościach realizacji zadań;
- d) koordynację i współpracę sił ŻW z cywilnymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny;
- e) dokonywanie przeglądu i weryfikacji dokumentów wewnętrznych odnośnie rozpatrywanej problematyki;
- f) zapewnienie stałego kontaktu z Centralnym Punktem Kontaktowym HNS MON.

Wsparcie sojuszniczych sił wzmocnienia przez ŻW stanowi integralną część krajowego systemu zabezpieczenia wojsk i sił wzmocnienia sojuszu w ramach HNS. Zadania ŻW obejmują swym zakresem działania dwa poziomy, tj. planistyczny i wykonawczy.

Poziom planistyczny opiera się głównie na określeniu zadań i wykonawców w ogólnym planie HNS. Główne przedsięwzięcia tego procesu będą realizowane podczas wariantowego planowania i przygotowania operacji, misji lub przygotowania ćwiczeń. Natomiast poziom wykonawczy oparty jest na terenowych jednostkach ŻW (OŻW, OSŻW), co wynika z charakteru zadań realizowanych przez ŻW w ramach systemu HNS. Działalnością służbową jednostek Żandarmerii Wojskowej w tym zakresie kierują przełożeni odpowiednich szczebli, zgodnie z podporządkowaniem organizacyjnym oraz zakresami działania.

Zgodnie z zakresem uprawnień Żandarmerii Wojskowej²² w ramach systemu HNS może ona stosownie do potrzeb:

- a) legitymować żołnierzy w celu ustalenia ich tożsamości lub sprawdzenia posiadania odpowiednich uprawnień;
- b) zatrzymywać i doprowadzać żołnierzy w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;
- c) zatrzymywać żołnierzy stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia oraz doprowadzania ich do właściwych organów wojskowych;

- d) przeszukiwać żołnierzy i pomieszczenia w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;
- e) dokonywać kontroli osobistej, a także przeglądać zawartość bagaży i ładunków w pojazdach, środkach transportu powietrznego i wodnego w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary albo w celu ustalenia miejsca pobytu lub ujęcia osób poszukiwanych;
- f) wydawać rozkazy żołnierzom, wobec których wykonują kontrolę, w granicach niezbędnych do wykonania tej kontroli;
- g) niezbędnej pomocy od jednostek organizacyjnych, jak również zwracać się w nagłych przypadkach do każdego obywatela o udzielenie doraźnej pomocy.

W zakresie swoich kompetencji i zadań Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodowo-sledcze oraz administracyjno-porządkowe, w tym głównie: interwencyjne, kontrolne, ochronne, konwojowe i porządkowe. Obejmują one²³:

- a) zabezpieczenie przemieszczenia wojsk sojuszniczych w rejonie odpowiedzialności terenowej jednostki ŻW od przejść granicznych i lotnisk po drogach samochodowych i liniach kolejowych;
- b) zabezpieczenie przyjęcia sił sojuszniczych na granicznych przejściach drogowych i kolejowych (wspólnie z SG);
- c) wsparcie w rozpoznaniu rejonów ćwiczeń i rozmieszczenia sił sojuszniczych;
- d) współdziałanie w zapewnieniu bezpieczeństwa siłom sojuszniczym na terenie RP;
- e) wydzielenie oficerów łącznikowych do współpracy z MP sił sojuszniczych;
- f) współpracę i koordynację działań pomiędzy sektorem wojskowym i cywilnym w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach potrzeb HNS, w tym głównie:
 - współpracę z organami administracji państwowej, terenowej, układem pozamilitarnym (SG, Policją, PSP) oraz innymi instytucjami w zakresie wsparcia państwa-gospodarza;
 - współpracę z dowództwami wojsk sojuszniczych, służbami specjalnymi w zakresie realizacji zadań państwa-gospodarza.

Zasadniczym zadaniem organów Żandarmerii Wojskowej realizowanym w ramach systemu HNS jest zawsze zapewnienie przestrzegania dyscypliny wojskowej, bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz przepisów porządkowych i administracyjnych przez żołnierzy i personel cywilny sił sojuszniczych przebywających na terytorium RP. Interweniowanie w przypadkach, gdy popełnią oni przestępstwa lub wykroczenia oraz realizacja zadań w tym zakresie wynikających z obowiązków Polski jako państwa-gospodarza i państwa wysyłającego.

Uprawnienia nadane Żandarmerii Wojskowej w art. 18a ustawy o Policji, gdzie Żandarmeria Wojskowa jest wymieniona jako ta, która może być użyta niezależnie od reszty Sił Zbrojnych (w skrócie SZ) RP do udzielania wsparcia (pomocy) Policji w sytuacjach zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, dodatkowo predestynują siły ŻW do współdziałania w ramach systemu HNS poprzez rozszerzenie jej uprawnień w stosunku do wszystkich obywateli.

Policja w systemie bezpieczeństwa naszego państwa jest formacją resortu spraw wewnętrznych, jako ogniwo ochronne

podsystemu pozamilitarnego. W zakresie HNS realizuje zadania zmierzające w szczególności do zapewnienia bezpieczeństwa i niezbędnego poziomu ochrony wojsk państw Sojuszu przebywających i działających na terytorium RP. Zadania te realizuje za pomocą terytorialnych jednostek organizacyjnych. Informacje w sprawie uruchomienia zadań HNS otrzymuje od Szefa Zarządu Planowania Logistyki P4 MON. Komendant Główny Policji lub Pełnomocnik Komendanta Głównego Policji ds. HNS (albo w jego zastępstwie Kierownik PK HNS KGP) po otrzymaniu tej informacji, poprzez PK HNS KGP lub służbę dyżurną KGP przekazuje odpowiednie informacje i polecenia dotyczące planowania lub realizacji zadań – do PK HNS KWP (KSP) lub służb dyżurnych KWP (KSP), a te następnie służbom dyżurnym na poziomie KPP, stosownie do kompetencji oraz wielkości zaangażowanych sił i środków²⁴.

Rozpatrując udział Policji w realizacji zadań HNS, należy stwierdzić, że główny ciężar zabezpieczenia wsparcia przez państwo-gospodarza spoczywa na Siłach Zbrojnych RP, a Policja w procesie tym uczestniczy przede wszystkim na zasadzie wsparcia działań ŻW. Ważne jest również to, że udział ten należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę podstawową zasadę HNS, że siły i środki przeznaczane na zabezpieczenie potrzeb wojsk Sojuszu wydzielane są po zaspokojeniu „potrzeb narodowych”, w ramach możliwości przewyższających te potrzeby²⁵.

Udział taki, w tym w zapewnieniu sprawnego przegrupowania oraz osłony wojsk własnych i sojuszniczych podczas ich pobytu na terytorium RP, jest realizowany na dwóch poziomach: planistycznym i wykonawczym. Rolę i zadania przewidziane dla Policji w narodowym systemie HNS obrazują jej podstawowe dokumenty określające tę tematykę, a mianowicie – Plan Podziału Zadań HNS w Policji, Plan Operacyjny Funkcjonowania Komendanta Głównego Policji oraz stosowne decyzje i wytyczne dotyczące dziedziny przygotowań obronnych Policji. Działania te mogą zaangażować służby i komórki organizacyjne Policji w zależności od zaistniałych potrzeb, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Również zgodnie z obowiązującymi przepisami o kompetencjach i strukturze organów w Policji komendanci wojewódzcy Policji mogą otrzymywać zadania do realizacji zarówno od Komendanta Głównego Policji, jak i od właściwego terytorialnie wojewody, co w praktyce może prowadzić do dezorganizacji działań, i tym samym wymaga zapewnienia odpowiedniej koordynacji i nadzoru działań przez Komendę Główną Policji²⁶.

Planowanie działań HNS w Policji i ich wykonawstwo jest realizowane – stosownie do posiadanych kompetencji – na szczeblu Komendy Głównej Policji, komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji oraz w Komendach Powiatowych Policji.

Na szczeblu KGP Komendant Główny Policji zleca zadania i określa zasady ich realizacji w wydawanych zarządzeniach, decyzjach oraz wytycznych, które stanowią podstawę do planowania realizacji zadań przez komendy wojewódzkie Policji przy wykorzystaniu zasad planowania akcji i operacji policyjnych. Należy zaznaczyć, że komendy wojewódzkie Policji z racji usytuowania w strukturze Policji, bieżącego rozpoznania występujących zagrożeń i potrzeb oraz swobody dysponowania stanem podległych sił i środków, wnoszą najbardziej znaczący wkład dla zapewnienia właściwego planowania i realizacji zadań w obszarze HNS. Komendanci Wojewódzcy posiadają szereg uprawnień w tym zakresie, między in-

nymi uzgadniają własne plany działania z przedstawicielami wojewodów oraz uczestniczą w tworzeniu planów operacyjnych funkcjonowania województw, na bieżąco współpracując z właściwymi terytorialnie Szefami Wojewódzkich Sztabów Wojskowych²⁷.

Szczegółowe określenie wkładu (wielkości i zróżnicowania sił i środków) Policji w realizację zadań HNS jest uzależnione od zapotrzebowania w tym zakresie przekazanego przez SZ RP, bieżącego rozwoju sytuacji, związanej z realizacją konkretnego przedsięwzięcia NATO, aktualnych możliwości Policji w tym zakresie, wielkości sił sojuszniczych kierowanych na terytorium Polski, rodzaju realizowanego przez nie przedsięwzięcia, rodzaju i wielkości udzielonego im wsparcia przez Siły Zbrojne RP itp. Znaczna część zadań, jakie realizuje Policja w obszarze HNS, to jej podstawowe zadania określone w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji²⁸. Do zadań realizowanych w bieżącej działalności służbowej wobec obywateli naszego kraju zalicza się: ochronę życia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych, współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi²⁹.

Ponadto w ramach zabezpieczenia przegrupowywania wojsk własnych i sojuszniczych oraz ich pobytu na terenie kraju Policja, oprócz pilotowania kolumn wojskowych, zapewnia wzmocnienie prewencyjnej ochrony tras przejazdu i miejsc pobytu żołnierzy. Uczestniczy w organizacji osłony antyterrorystycznej rejonów rozmieszczenia wojsk w ramach współdziałania z organami porządkowymi Sił Zbrojnych RP oraz kieruje swoich przedstawicieli do udziału w pracach Centrum Koordynacji Ruchu Wojsk. Za realizację tych zadań odpowiada Komendant Główny Policji³⁰.

Zadania te Policja wykonuje poprzez czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe, wykorzystując przyznane ustawą o Policji uprawnienia, jak np.: legitymowanie, kontrola osobista, kontrola i nadzór uczestników ruchu drogowego, zatrzymywanie osób, realizacja interwencji i inne. Realizując swoje zadania w ramach systemu HNS, Policja ściśle współpracuje z Żandarmerią Wojskową³¹.

Nie bez znaczenia dla realizacji ogólnych zadań Policji na rzecz HNS jest realizacja zadań w tym zakresie przez Komendanta Głównego Policji, a mianowicie Komendanta Głównego Policji przy pomocy podległych mu policjantów i pracowników KGP:

- współpracuje z Pełnomocnikiem Ministra Spraw Wewnętrznych do spraw HNS,
- tworzy Punkt Kontaktowy HNS w Komendzie Głównej Policji oraz zapewnia opracowanie dokumentacji tego punktu i zapewnia tworzenie takich punktów w bezpośrednio podległych mu jednostkach,
- przygotowuje niezbędne dane do resortowej dokumentacji HNS, zgodnie z ustaleniami z Pełnomocnikiem MSWiA ds. HNS,

WSPÓLDZIAŁANIE POLICJI I ŻW

– określa szczegółowe zasady realizacji zadań HNS w bezpośrednio podległych mu jednostkach,
 – bierze udział w planowaniu zadań HNS,
 – powoduje zabezpieczenie przegrupowywania wojsk własnych i sojuszniczych oraz ich pobytu na terenie kraju³².

Podstawowe znaczenie w realizacji zadań Policji w HNS mają punkty kontaktowe HNS, które zostały utworzone w Komendzie Głównej Policji, Komendzie Stołecznej Policji oraz w każdej komendzie wojewódzkiej Policji. Punkty te, to jedna lub więcej osób upoważnionych przez Komendanta Głównego Policji lub właściwego komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji do dokonywania uzgodnień w sprawach HNS z wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, przekazywania i przetwarzania informacji o możliwościach udzielenia wsparcia oraz do koordynacji realizacji zadań w ramach HNS³³.

Włączenie Policji w realizację zadań systemu HNS nie spowodowało potrzeby utworzenia w jej strukturze odrębnych, dodatkowych komórek etatowych (z wyjątkiem Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. HNS). Nie uległa też zmianie rola Policji w stosunku do dotychczas pełnionej na rzecz Sił Zbrojnych oraz ŻW. Nadal Policja jako ogniwo ochronne podsystemu pozamilitarnego pełni rolę wspierającą Siły Zbrojne oraz ŻW w zabezpieczeniu pobytu wojsk własnych lub sojuszniczych w ramach HNS na terenie naszego kraju. □

¹ Zob.: *Plan podziału zadań HNS w Policji. Dokumentacja Punktu Kontaktowego HNS KGP*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2009, s. 7.

² *Doktryna wsparcia przez państwo gospodarza (DD/4.5)*, MON, Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2005, s. 8.

³ Umowa między Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych – NATO SOFA (Dz. U. z 1998 r. Nr 97, poz. 606).

⁴ Tamże; Pfp (PdP) – „Partnership for Peace” („Partnerstwo dla Pokoju”) oraz ustawa z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz. U. Nr 93, poz. 1063, z późn. zm.) – art. 2 pkt 4: strona wysyłająca – państwo, do którego należą wojska obce, albo organizacja międzynarodowa, pod której dowództwem wojska te pozostają.

⁵ Ustawa z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych ..., art. 5.1. Działalność organów władzy publicznej związanej z pobytom wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej koordynuje Minister Obrony Narodowej. 2. Koordynacja, o której mowa w ust. 1, polega na informowaniu właściwych organów władzy publicznej o przedsięwzięciach związanych z pobytom wojsk obcych lub uzgadnianiu z nimi tych przedsięwzięć.

⁶ Decyzja nr 531 Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie funkcjonowania w resorcie obrony narodowej systemu realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza oraz państwa wysyłającego.

⁷ *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 13. Od 2008 r. oficjalnie w MON nie występuje nazwa Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej ds. HNS.

⁸ Tamże, s. 10.

⁹ Na rozwiązanie takie pozwala art. 117 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, z późn. zm.), który wskazuje, że „Zasady pobytu wojsk na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zasady przemieszczania się ich przez to terytorium określają ratyfikowane umowy międzynarodowe lub ustawy”.

¹⁰ B. Wiśniewski, *Zasadnicze problemy realizacji zadań obronnych resortu spraw wewnętrznych i administracji*, Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2006, s. 124.

¹¹ *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 9.

¹² Umowa między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych – NATO SOFA (Dz. U. z 1998 r. Nr 97, poz. 606), Porozumienia Techniczne oraz Wspólne Porozumienia Wdrożeniowe.

¹³ Zob.: *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 8–9. Nie jest objęte zdaniem HNS wsparcie wojsk sojuszniczych realizowane w państwie przyjmującym na zasadach kontraktowania bezpośredniego z dostawcami komercyjnymi.

¹⁴ Tamże, s. 9.

¹⁵ *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 10–11.

¹⁶ Tamże, s. 21–22.

¹⁷ Zagadnienie planowania reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2006 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 152, poz. 1599).

¹⁸ *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 12–13.

¹⁹ Tamże, s. 18.

²⁰ B. Pacek, „Myśl Wojskowa” (dodatek specjalny), Warszawa 2006, s. 85–86.

²¹ Tamże, s. 85.

²² Art. 17 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.).

²³ Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych Żandarmeria Wojskowa jest właściwa w sprawach:

a) żołnierzy w czynnej służbie wojskowej o przestępstwa i wykroczenia popełnione w czasie pełnienia tej służby (na zasadach określonych w art. 647 kpk i 10 kpw);

b) pracowników wojska o przestępstwa przeciwko zasadom pełnienia służby lub mieniu wojskowemu (art. 356–363 kpk w zw. z art. 317§ 2 kpk);

c) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych przebywających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków i personel cywilnego, o przestępstwa i wykroczenia popełnione w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej;

d) dotyczących innych przestępstw, o ile przepisy szczególne tak stanowią.

²⁴ *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 25–37.

²⁵ Tamże, s. 39.

²⁶ Tamże, s. 37–38.

²⁷ Tamże, s. 38.

²⁸ Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.

²⁹ *Plan podziału zadań HNS w Policji*, s. 39–40.

³⁰ Tamże, s. 41.

³¹ Tamże, s. 40.

³² Tamże, s. 40–41.

³³ Tamże s. 41–42.

Summary

International security – chosen aspects Cooperation of the Police and Military Police in HNS

On 12 of March 1999 Poland joined North Atlantic Treaty Organization (NATO) and undertook the active participation in the functioning of the international security system, based on defensive cooperation. The integral element of the system is subsystem HNS (Host National Support), that is “support by a host country”, which gives the possibilities to use the common civilian and military support of NATO members in the situation of deploying troops outside its own territory within NATO or giving such support to NATO countries on its own territory during peace, crisis and wartime.

In Poland a lot of institutions are engaged in the realization of HNS tasks, among them the Police and Military Police. These institutions, cooperating with one another, conduct – according to their competences – operational and surveillance tasks, investigative tasks and administrative actions connected with providing security and essential level of protection of allied troops staying and acting on the territory of the Republic of Poland.

Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP